

Tema: Foder

Felaktig utfodring ofta orsak

Så uppstår magsår

Tänk dig att vara sprinter på elitnivå, ta plats i startblocket och samtidigt känna hur det hugger till i magtrakten. Ändå springer du, och resultatet blir hyggligt. Orimligt? Nej, inte för våra travhästar.

Foto: Kanal 75

Hästar reagerar olika på smärta. Sedan stämmer inte alltid verkligheten överens med det vi ser via gastroskopi. Ibland är det till exempel svårt att se om såret är djupt eller ej, berättar Jan Skidell, överveterinär vid Regionsjukhuset i Helsingborg.

För ett tiotal år sedan gjorde han en undersökning som visade att närmare 60 procent av tävlande travhästar har magsår av skiftande grad.

– 420 hästar ingick i studien. En del av dem hade, innan utredningen, tävlat rätt bra trots att de hade magsår.

– Tränarna var väldigt positiva när det här pågick. Det märkliga är att vi numera sällan får in några travhästar för gastroskopi.

Däremot, berättar han, genomför de en del prestationsutredningar på travhästar. Då ingår gastroskopi som ett delmoment.

Jan Skidell benämns ofta expert inom området magsår på häst. Något han bemöter med ett leende, men tillägger:

– Jag har nog gastroskoperat 1 500 hästar genom åren, så visst har jag sett en del.

Tätt mellan utfodringarna bäst

Felaktig utfodring och bristfälliga utfodringsrutiner är en av de allra vanligaste orsakerna till att magsår uppstår.

– En del hästar får för lite grovfoder, och därmed för lite fibrer. Många analyserar inte heller sitt foder.

Jan Skidell berättar också att en del ger hästarna kraftfoder först och sedan grovfoder efter en till två timmar.

– Det här ökar också risken för magsår eftersom surhetsgraden, pH, i hästens magsäck då förblir alltför hög mellan intaget av kraft- och grovfoder. Dessutom har ju inte kraftfoder den "buffrande" effekt vi vill ha. När hästen får grovfoder står den dessutom och äter lite längre.

Jan Skidell har gastroskoperat cirka 1 500 hästar och benämns ofta "expert" inom området magsår hos häst. Han tror att okunskap ligger bakom många av de utfodringsrelaterade felen. Foto: Lotta Isacson

Det sistnämnda är tänkvärt. Jan Skidell menar att vi hamnat för långt ifrån hästarnas naturliga beteende. Han hänvisar till amerikanska studier som visat att vildhästar äter 70 procent av sin tid. Det är också vad hästens mag/tarmkanal är konstruerad för.

Jan Skidell menar att det ultimata är att ha max åtta timmar mellan kvälls- och morgonutfodring.

– Ju kortare "svältperioder" desto bättre, helt enkelt.

Okunskap ligger bakom?

Bristande utfodringsrutiner kan också handla om dålig kommunikation mel-

lan hästägarna.

– I exempelvis inackorderingsstall kan utfodringen ske lite "hipp som happ". I värsta fall utfodras hästarna på olika tider, vilket förstas leder till stress.

Dessvärre tror inte Jan Skidell att utfodringsrelaterade fel i första hand hänger ihop med att stressade hästägare kämpar med tigha tidspussel. Han misstänker snarare att det handlar om ren okunskap.

– De utfodringsråd jag ger till hästägare med "magsårshästar" är i grunden samma utfodringsråd som gäller för hästar i allmänhet. ▶

TEXT:

Lotta Isacson
lotta@asvt.se

Enligt Jan Skidells undersökning har 60 procent av våra tävlingshästar magsårsrelaterad problematik. Foto: Kanal 75

► Diffusa symptom

Symptomen på magsår är ofta otydliga och högst individuella. Bland annat

Magsår hos hästar

Anledningar och förlopp

- Hästar har, i förhållande till sin storlek, en väldigt liten magsäck med en volym på cirka 8 till 15 liter. Vid hård träning drar den ihop sig ytterligare.
- Hästens magsäck producerar magsaft dygnet runt, vilket inte sker hos andra däggdjur. Det här innebär att när hästar, såsom i vilt tillstånd, har kontinuerlig tillgång på grovfoder finns ständigt föda som kan bearbetas av magsaften.
- Hästens magsäck är indelad i flera delar. Den översta delen kallas blindsäck. Blindsäcken har en slemhinna som inte producerar magsyra och som har dålig motståndskraft mot den sura, frätande magsaften.
- När hästen utfodras för sällan, och magsäcken är tom, leder det till att magsaft från nedre delar av magsäcken skvalpar upp mot blindsäckens slemhinna och framkallar magsår.

kan hästen få lindrig till måttlig kolik som ofta är återkommande, sämre aptit och prestationsförmåga och även minska i vikt.

Hästar som tränas på en felaktig prestationsnivå kan också utveckla magsår. Likaså kan sjukdomen uppstå som en följd av andra sjukdomar i mag/tarmkanalen, eller parasitangrepp. Ibland uppstår problematiken när hästen inte kan eller vill äta normalt, exempelvis vid tandproblem eller olika typer av smärttillstånd.

Medicinering vid allvarliga fall

Den enda säkra metod som finns för att med säkerhet kunna ställa diagnosen magsår är gastroskopi. Undersökningen går ut på att ett så kallat videoendoskop förs ner i hästens mage genom den ena näsborren. Endoskopet består av en lång, tunn slang försedd med en kamera och en lampa. Endoskopet är kopplad till en videomonitor.

Uppvisar hästen magsår av det mer allvarliga slaget sätts medicinering in. På Regionsjukhuset i Helsingborg används preparatet GastroGard som har samma aktiva substans som humansidans Losec. Enligt Jan Skidell finns inga biverkningar av preparatet beskrivna. Det här gör att det, vid hästar med osäker diagnos, är möjligt att ändå sätta in medicinering som en säkerhetsåtgärd.

Några andra preparat som förekommer vid behandling av magsår är Artonil, Zantac och Andapsin. Jan Skidell berättar att man, i vetenskapliga studier, dock har kommit fram till

att dessa preparat har dålig effekt på magsår hos häst.

Kan komma tillbaka

I allmänhet medicineras hästen i tre till fyra veckor och ska under tiden endast motioneras lite lätt. Efter avslutad behandling görs en ny gastroskopiundersökning. Ser inte allting bra ut förlängs medicineringen ytterligare en tid.

När hästen återfått aptiten och ger ett fräscht intryck kan den successivt börja tränas igen.

– En vuxen häst kan "komma tillbaka", efter att magsåren läkt ut. Men då ska foderstaten ha setts över, och de faktorer som kan ha legat bakom magsåret ska ha eliminerats.

I de allra lindrigaste fallen kan andra åtgärder vara gott nog.

– Ibland räcker det med att släppa ut hästen på bete någon månad för att magsåret ska läka av sig själv.

För hästar med den allvarligaste typen av magsår, de som förekommer vid den nedre magmunnen och som utvecklats till kroniska sår med kraftiga ärrbildningar, är oddsen dåliga.

Efter en behandling kan även dessa hästar bli kliniskt friska. De går däremot aldrig att komma åt de förändringar med ärrbildningar som uppstått i magen.

Risken är därför stor att symptomen återkommer och att magsåren förvärras.

Hästar som drabbats av kroniska sår vid nedre magmunnen kan vanligtvis inte prestera som förväntat på högre nivå. 🐾

FOTNOT: Att behandla en häst för magsår kostar cirka 3 000-4 000 kronor exklusive veterinärkostnader.

Mer läsning:

Magsår på häst – En pilotstudie på tre travhästraser

Katarina Olofsson (SLU) 2003
Publicerat på <http://hippocampus.slu.se>

Magsår – en ny sjukdom hos häst?

Andreas Sandin, 2002
Artikel i Hästforskning under 25 år (ATG)

Växtätarna – kompendium i fodersmältningsorganens funktion hos de växtätande husdjuren

Göran Björnhag (SLU) 2000
Publicerat på <http://hippocampus.slu.se>